

**MINISTERUL CULTURII, EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ “B.P. HASDEU”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 811.135.1'38(043.2)

BUȘMACHIU VICTORIA

**STRATIFICAREA FUNCȚIONAL-STILISTICĂ A LEXICULUI
LIMBII ROMÂNE ȘI PREZENTAREA LUI LEXICOGRAFICĂ**

**Specialitatea: 621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje
specializate; traductologie (limba română)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2018

Teza a fost elaborată în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie al Institutului de Filologie.

Conducător științific:

Vasile BAHNARU, dr. hab. în filologie, prof. univ.

Referenți oficiali:

1. **Ion MANOLI**, dr. hab. în filologie, prof. univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova;
2. **Marin BUTUC**, dr. în filologie, Universitatea de Stat din Moldova.

Componența Consiliului științific specializat:

1. **Inga DRUȚĂ**, dr. hab. în filologie, conf. cerc., **președinte**;
2. **Ana VULPE**, dr. în filologie, conf. univ., **secretar științific**;
3. **Elena CONSTANTINOVICI**, dr. hab. în filologie, prof. univ.;
4. **Vasile PAVEL**, dr. hab. în filologie, prof. univ.;
5. **Galaction VEREBCEANU**, dr. în filologie, conf. cerc.;
6. **Eufrosinia Axenti**, dr. în filologie, conf. univ.;
7. **Angela Savin**, dr. hab. în filologie, conf. univ.;

Susținerea va avea loc la 4 iulie 2018, ora 11:00, în ședința Consiliului științific specializat D19.621.04-07 din cadrul Institutului de Filologie. (mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (str. Academiei, nr. 5A) și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 02 iunie 2018.

Secretar științific al Consiliului științific specializat,

Ana Vulpe, dr., conf. univ.

Conducător științific,

Vasile Bahnaru, dr. hab., prof. univ. _____

Autor:

Victoria Bușmachi

(©Bușmachi Victoria, 2018)

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța cercetării. Este bine cunoscut faptul că limba este definită drept un sistem de subsisteme, care include sistemul fonetic, lexical, morfologic și sintactic. Interdependența acestor sisteme distincte, numite și subsisteme, determină unitatea structurală a limbii ca un sistem de sisteme. Lexicul limbii, la rândul lui, de asemenea formează un sistem alcătuit din semne biplane, care interacționează și se condiționează reciproc, și de relații între ele, în virtutea cărora limba funcționează și evoluează în vederea comunicării sau transmiterii informației. Prin urmare, lexicul nu este o aglomerație haotică de cuvinte, ci constituie un ansamblu de unități lexicale bine structurate conform unor anumite principii interne, în așa fel încât formează un sistem distinct de unități, care se înglobează în diverse paradigme sau subsisteme lexicale în baza unor criterii variate (semantice, ierarhice, derivative, tematice etc.). Mai mult decât atât, între unitățile lexicale aparținând unui oarecare subsistem se stabilesc diverse relații pe linie orizontală (numite relații sintagmatice), adică în lanțul vorbirii, și pe linie verticală (numite relații paradigmatică), adică în cadrul ierarhiei lexico-semantice. Deopotrivă cu specialiștii în studiul lexicului limbii, putem susține că lexicologia studiază sistemul lexical al limbii, adică modul de organizare, funcționare, modificare și de îmbogățire a vocabularului unei limbi. Cu alte cuvinte, lexicologia studiază cuvintele și modul lor de organizare în ansamblul lexical, ca sistem al sistemului integrator al limbii, sau, altfel spus, cercetează structura și dinamica vocabularului pe trei coordonate: materialitatea, semnificația și originea. În lingvistică există numeroase încercări de structurare a vocabularului. Astfel, lexicul reprezintă unul dintre cele mai complexe niveluri ale limbii și poate fi cercetat din diverse perspective: (în diacronie) sub aspectul evoluției semantice, sub aspect etimologic, sub aspectul mecanismelor de formare a tuturor creațiilor lexicale noi, (în sincronie) sub raportul frecvenței cuvintelor, sub aspect funcțional-stilistic și statistic etc.

Studiul și analiza lexicului merită o atenție mult mai mare decât i se acordă în momentul de față din câteva motive pe care le considerăm fundamentale. Cel dintâi se referă la faptul că bogăția unei limbi este dată, în primul rând, de volumul și de varietatea vocabularului ei, teză unanim acceptată atât în lingvistica generală, cât și în cea românească. În al doilea rând, se admite că schimbările care au loc în societate, precum și spectaculoasele progrese ale științei și tehnicii contemporane se reflectă în primul rând și nemijlocit în vocabular, considerat, pe bună dreptate, ca fiind compartimentul limbii cel mai labil și mai deschis influențelor externe [7, p. 31]. Un alt motiv pentru care e necesar să acordăm mai multă atenție studierii vocabularului este faptul că acesta este parte integrantă din sistemul general al limbii (un sistem de semne care exprimă idei și este principalul mijloc de comunicare între oameni), iar structurarea lui este una

dintre problemele controversate ale lexicologiei moderne. Studiul vocabularului unei limbi reprezintă temelia cunoașterii și înțelegerii limbii ca atare. Un alt motiv al studierii lexicului este de natură stilistică. Precum se știe, lexicul este aspectul cel mai specific al fiecărui stil funcțional (beletristic, științific, administrativ, publicistic, religios etc.). De aici deducem că deosebirile dintre stilurile amintite (privite ca variante funcționale ale limbii literare) se reduc, în primul rând, la deosebiri de vocabular și de frazeologie. *Organizarea internă* a vocabularului sau sistematizarea sa are la bază criterii lingvistice, vizând conținutul semantic sau forma unităților lexicale. *Organizarea externă* a vocabularului românesc constă în ordonarea cuvintelor după criteriul statutului dobândit în procesul utilizării lor de către comunitatea vorbitorilor, pe niveluri și sfere de întrebuințare.

Clasificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii a constituit obiectul de studiu al unor numeroase cercetări, însă cu mult mai limitat este numărul de studii dedicate aspectului lexicografic al problemei, analizei remarcilor stilistice, domeniu insuficient reprezentat în operele lexicografice monolingve. Secolul al XXI-lea se impune prin creșterea interesului pentru identificarea unor procedee teoretice de prezentare a unităților lexicale în dicționarele de limbă și prin elaborarea unor principii lingvistice serios argumentate pentru activitatea lexicografică. În fine, este necesară o revizuire critică substanțială a principiilor de clasificare a unităților lexicale și de atribuire acestora a unor calificative în funcție de stratificarea lor funcțional-stilistică.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În literatura de specialitate poziția cuvintelor în lexic este determinată de următorii factori de organizare lexicală: cel al frecvenței, cel stilistico-funcțional, cel psihic, cel semantic și cel etimologic. Dialectica existenței limbii și reflectarea ei în dicționar e importantă din punct de vedere științific, în primul rând, în baza cercetării tipurilor social-stilistice ale vorbirii și în baza stratificării funcțional-stilistice a vocabularului. În dicționarele explicative, identificarea registrului de cuvinte presupune soluționarea unor probleme speciale: limitele sistemului lexical al limbii literare, relația dintre fondul lexical fundamental și masa vocabularului (profesionalisme, regionalisme, dialectisme, argotisme, vulgarisme etc.) și distincția dintre lexicul limbii literare și cel al limbii individuale (a scriitorului). Organizarea sistemică a lexicului este o problemă de mare interes în lingvistica modernă. Această abordare sistemică implică scoaterea în relief a unor grupuri lexicale distincte (neologisme, arhaisme, regionalisme etc.). Cu toate că aceste clase de cuvinte au fost supuse cercetării în diverse studii de lingvistică (A. Bidu-Vrănceanu, E. Coșeriu, I. Coteanu, I. Iordan, D. Irimia etc.), nu există un studiu cuprinzător care ar analiza aceste lexeme din punct de vedere funcțional, stilistic și lexicografic. Mai mult decât atât, în procesul de descriere stilistică a unităților lexicale în dicționarele explicative domină

gustul individual al autorului de dicționare, fără ca poziția lexicografului să se bazeze pe un număr probant de exemple, adică pe funcționarea reală în limbă a unității respective. Postulatele teoretice au fost validate cu exemple extrase din dicționare explicative, precum și din opere literare reprezentative.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul principal al lucrării constă în identificarea probelor lingvistice care ar putea sta la baza organizării interne, a stratificării funcțional-stilistice a vocabularului limbii române și descrierii lexicografice și lexico-semantice a unităților de limbă în conformitate cu situația reală a acestora în sistemul limbii. În baza stratificării funcțional-stilistice a lexicului pe axa temporală, socială și teritorială (sau după E. Coșeriu: diferențe diastratice, diafazice și diatopice), identificăm următoarele straturi funcțional-stilistice ale vocabularului: arhaic – neologic (se face o distincție între lexicul savant și lexicul neologic), lexicul literar în opoziție cu cel regional, literar – social (termenii de argou, jargon, cuvinte indecente etc.). Scopul principal al acestor delimitări constă în identificarea unor criterii lingvistice de stratificare a lexicului din punct de vedere social – temporal – teritorial a unităților lexicale în vederea prezentării adecvate în dicționare, precedate de mențiunile de rigoare (arh., ist., pop., reg. etc.). Totodată, scopul studiului presupune realizarea mai multor **obiective**, dintre care menționăm:

- examinarea noțiunilor de *ansamblu*, *subansamblu*, *câmp lexico-semantic* în vederea înțelegerii vocabularului ca mulțime;
- determinarea factorilor de organizare lexicală;
- sistematizarea semantică a lexicului limbii române;
- organizarea etimologico-derivativă a vocabularului;
- determinarea principiilor de stratificare funcțional-stilistică a sistemului lexical al limbii (temporal, teritorial, social, stilistic);
- examinarea comportamentului lingvostilistic al unităților lexicale în opera scriitorilor români din toate provinciile istorice locuite de români (Gr. Ureche, M. Costin, I. Neculce, D. Cantemir, C. Cantacuzino, M. Eminescu, V. Alecsandri, I. Creangă, I. L. Caragiale, I. Slavici, N. Filimon, P. Ispirescu, I. Agârbiceanu, L. Rebreanu, B. Șt. Delavrancea, M. Sadoveanu, M. I. Caragiale, T. Arghezi, M. Preda, A. Blandiana etc.);
- precizarea, reevaluarea și identificarea remarcilor stilistice în dicționare pentru anumite clase de cuvinte (în special pentru regionalisme) în baza examinării funcționării unităților respective de vocabular în operele literare ale scriitorilor originari din toate provinciile românești;

- descrierea lexicografică a vocabularului românesc în funcție de stratificarea lui stilistică.

Metodologia cercetării științifice. Pentru a asigura demersul investigățional au fost utilizate mai multe metode și procedee în strictă concordanță cu obiectivele formulate: observația (selectarea exemplelor din operele literare ale scriitorilor români), analiza contextuală (identificarea unităților de vocabular în operele beletristice), documentarea științifică, interpretarea datelor (descrierea lexicografică a vocabularului românesc în funcție de stratificarea lui stilistică), metodele analitico-sintetice, metoda descriptivă, metoda comparativ-istorică etc. Toate acestea au facilitat finalizarea cercetării cu anumite concluzii și recomandări, care au rolul de a contribui la punerea în valoare a rezultatelor obținute.

Noutatea și originalitatea științifică. Studiul de față este consacrat modalităților de sistematizare internă și stratificării vocabularului limbii române din perspectivă funcțional-stilistică și de prezentare lexicografică a acestuia, constituind o sinteză a celor mai reprezentative lucrări ce examinează subiectul investigat. Inovația lucrării constă în formularea concluziilor referitoare la sistematizarea semantică, derivativ-etimologică și stratificarea stilistică și funcțională a lexicului, ceea ce a condus la reevaluarea, precizarea și concretizarea utilizării unor remarci lexicografice privitor la unele clase întregi de cuvinte. Eșantionul bogat de fapte de limbă analizate a permis accentuarea specificului acestora în limbă, funcționarea lor reală în procesul de actualizare a limbii, iar în baza acestor constatări au fost formulate anumite sugestii privind descrierea lexicografică a acestor unități.

Problema științifică importantă rezolvată în domeniul de cercetare constă în *determinarea* modalităților interne de organizare a vocabularului limbii române și a principiilor de stratificare funcțional-stilistică a lexicului (temporal, spațial, social și stilistic) pe baza materialului concret de limbă, *ceea ce a contribuit la clarificarea* esenței stratificării lexicostilistice a vocabularului în funcție de valoarea lui expresivă în operele beletristice și în baza acestui fapt se propun soluții concrete *în sensul includerii* unităților respective în dicționarul explicativ și *în sensul dotării* cuvintelor sau sensurilor acestora incluse în dicționar cu remarcile stilistice necesare.

Semnificația teoretică. În cadrul studiului sunt analizate lucrările cercetătorilor cu renume, cum sunt: F. de Saussure, Ch. Bally, V. Bahnaru, S. Berejan, A. Bidu-Vrânceanu, E. Coșeriu, I. Coteanu, Al. Graur, I. Iordan, D. Irimia, Th. Hristea, M. Sala etc. Un aspect important al investigației l-au constituit interpretarea teoretică și documentarea temeinică a faptelor de limbă, bazate pe anumite surse consacrate, fără de care constatările și observațiile teoretice riscă a fi incomplete, parțiale.

Valoarea aplicativă a lucrării. Unele date, informații pot sta la baza unor cursuri/ seminare pentru studenții de la specialitatea „Limba și literatura română” (dar și pentru cei care studiază o limbă străină) din cadrul facultăților de filologie. Rezultatele cercetării prezintă interes pentru practica lexicografică, în procesul de elaborare a dicționarilor și de tratare lexicografică a diferitor straturi lexicale (omonime, neologisme, arhaisme, regionalisme, argotisme etc.) și vor contribui la completarea unor goluri în ceea ce privește semantica, etimologia, formarea cuvintelor, lexicologia și lexicografia.

Rezultatele științifice principale:

1. Ansamblul lexical, ca sistem al sistemului integrator al limbii, poate fi cercetat din diverse perspective: **în diacronie** (*sub aspectul evoluției semantice, sub aspect etimologic, sub aspectul mecanismelor de formare a creațiilor lexicale pe teren românesc*) și **în sincronie** (*sub aspectul frecvenței cuvintelor, sub aspect funcțional, stilistic, statistic etc.*).
2. Între unitățile lexicale ale unei limbi există diferențieri de valoare și de frecvență, adică lexicul unei limbi se diferențiază din punct de vedere funcțional și stilistic: *pe axa temporală* (arhaic – neologic), *pe axa spațială* (literar – regional), *pe axa socială* (literar - argotic, profesional, de jargon etc.) și *din punct de vedere stilistic* (vocabularul marcat/ nemarcat expresiv). Această distincție de relevanță în cadrul sistemului lexical are o deosebită importanță pentru lexicografie în procesul de elaborare a listei de cuvinte în funcție de valorile lor stilistico-funcționale și de volumul, de principiile teoretice puse la baza dicționarului și de destinația concretă a acestuia [5, p. 159-166].
3. Remarcile stilistice conțin informația despre gradul de normativitate a unităților lexicale și despre caracteristicile funcțional-apreciative ale acestora. Ele țin de metalimbajul lexicografic, iar delimitarea strictă între unitățile general literare, livrești sau savante, între registrele limbii (literar, colocvial, regional, dialectal, vulgar, ironic, glumeț etc.), limitarea utilizării cuvântului sau sensului la anumite domenii (muzica, agricultura, medicina etc.) sunt, uneori, folosite incorect, din care cauză am încercat să determinăm limitele acestora pentru a exclude contradicțiile și lipsa de omogenitate în utilizarea lor.
4. „Regional” și „popular” reprezintă categorii distincte: populare sunt cuvintele din registrul neîngrijit, folosite pe întreg teritoriul în care se vorbește românește, în timp ce regionalismele circulă numai într-o anumită zonă geografică.

5. În funcție de gradul de adaptare a împrumuturilor există: *neologisme* (cuvintele intrate recent în limbă și aflate în curs de adaptare și cuvintele formate relativ recent în limba română), *barbarisme* (împrumuturile neadaptate la sistemul limbii române), *xenisme* (împrumuturile care sunt păstrate intenționat cu forma și sensul din limbile împrumutătoare). Împrumuturile intrate în limbă începând cu sec. al XVIII-lea și care sunt folosite numai în stilul cărturăresc, urmează să fie numite *cuvinte savante* sau *livrești*, așa cum se procedează în lingvistica din Europa.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației urmează să fie implementate în activitatea didactică în cadrul cursurilor teoretice și practice de lexicologie, semantică, derivatologie, lexicografie și stilistică din învățământ și în practica lexicografică.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza de doctor *Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române și prezentarea lui lexicografică* a fost discutată și aprobată în cadrul ședinței Sectorului de Lexicologie al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei din 10 noiembrie, 2016 și de către membrii Seminarului științific de profil organizat la 23 martie, 2017.

Publicații la tema tezei. La tema tezei au fost publicate 8 articole.

Volumul și structura lucrării. Teza este alcătuită din Introducere, trei capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie (335 titluri), 128 de pagini (text de bază), 27 de anexe, 4 figuri și 3 tabele.

Cuvinte și expresii-cheie: câmp lexico-semantic, familie lexicală, neologism, arhaism, regionalism, profesionalism, argotism, jargonism, vulgarism, termen, remarcă stilistică, prezentare lexicografică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța problemei abordate, sunt formulate scopul și obiectivele investigației, se anunță suportul metodologic al lucrării, se argumentează caracterul științific-novator al rezultatelor obținute, precum și importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, se indică aprobarea rezultatelor, sunt descrise structura și conținutul cercetării.

În **Capitolul 1** „Modalități de sistematizare a lexicului limbii române” se prezintă succint noțiunile fundamentale ce țin de studiul vocabularului, ca subsistem al sistemului integrator al limbii, se examinează noțiunile de ansamblu, subansamblu, câmp lexico-semantic în vederea înțelegerii vocabularului ca mulțime. Factorii de organizare descriși sunt cei în măsură să explice dinamica vocabularului privit ca mulțime.

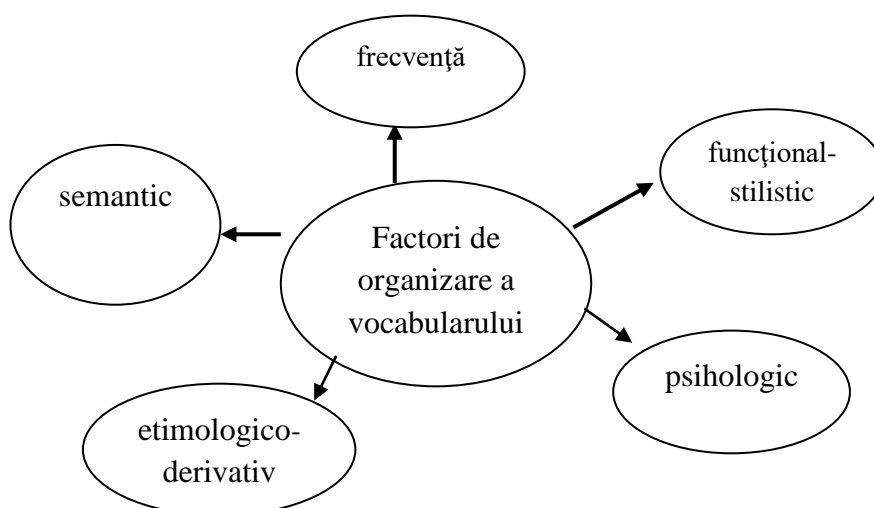

Fig. 1.3. Factori de organizare a vocabularului

Cercetarea lexicului din **perspectiva frecvenței**, presupune studierea cuvintelor ce se grupează în fondul lexical principal, activ, fundamental sau vocabularul de bază, care include cuvintele cunoscute și folosite frecvent de toate categoriile populației și fără de care este imposibilă comunicarea într-o limbă sau alta, și vocabularul pasiv (masa vocabularului), adică restul vocabularului (neologismele, arhaismele, regionalismele, termenii tehnici și științifici, argourile și termenii de jargon etc.).

Cercetarea vocabularului din perspectiva **criteriului funcțional-stilistic**, presupune diferențieri de valoare și de frecvență între unitățile lexicale ale unei limbi, adică deosebim *pe axă temporală*: lexicul arhaic-neologic, *pe axă spațială*: lexicul literar-regional, *pe axă socială*: literar-argotic, profesional, de jargon, licențios, termenii tehnici și științifici; *stilistic*: vocabularul marcat/ neutru din punct de vedere expresiv.

În funcție de **criteriul psihic** vocabularul se constituie dintr-o parte activă și una pasivă. Vocabularul activ include cuvintele cele mai frecvente, întrebuințate de vorbitori în toate împrejurările pentru a asigura comunicarea, iar vocabularul pasiv cuprinde cuvinte recunoscute și înțelese de unii vorbitori, dar neîntrebuințate în limbajul general. Demarcarea între vocabularul activ și cel pasiv nu este tranșantă, depinzând de nivelul de frecvență considerat definitiv [6, p. 152-156].

Din perspectiva **factorului semantic** se face gruparea cuvintelor în clase pe baza componentelor de sens și a comunității formei. Se distinge clasa sinonimelor, antonimelor, omonimelor, paronimelor, a cuvintelor polisemantice etc.

Criteriul etimologico-derivativ are în vedere geneza și evoluția istorică – formală și semantică – a cuvintelor în sistemul lexical.

Prezentarea lor concisă este urmată de descrierea diverselor aspecte pe care le comportă modificarea vocabularului și a mecanismelor care le generează. Capitolul dat reliefează organizarea internă și externă a lexicului limbii române din perspectiva criteriilor sus-numite. Se definește obiectul de studiu al semanticii ca disciplină, se reamintesc principalele orientări ale semanticii moderne. Se introduc noțiunile: sem, semem, semantem, polisemie. Se identifică trăsăturile definerii pentru cuvintele polisemantice în opoziție cu omonimele. Totodată, se definesc, se descriu și se exemplifică relațiile ce se stabilesc între unitățile lexicele.

Tab. 1.4. Categori și unități lexico-semantice

Relații dintre cuvinte în funcție de forma lor	Relații dintre cuvinte în funcție de conținutul lor	Relații dintre cuvinte în funcție de forma și conținutul lor
<ul style="list-style-type: none"> - Omolexia/omonimia - Paralexia - Eterolexia 	<ul style="list-style-type: none"> - Omoosemia /sinonimia - Parasemia - Antisemia/antonimia - Eterosemia 	<ul style="list-style-type: none"> - Paronimia - Parasemolexia

În subcapitolul referitor la sistematizarea etimologico-derivativă a lexicului limbii române se prezintă noțiunile de etimologie, formare a cuvintelor, familie lexicală, structură a cuvântului derivat, se descriu mijloacele de îmbogățire a vocabularului.

și evoluția acestui subsistem. Așadar, din punct de vedere etimologico-derivativ, lexicul limbii române este constituit dintr-un ansamblu de cuvinte care se clasifică în:

Tab. 1.5. Sistematizarea etimologico-derivativă a lexicului limbii române

Cuvinte moștenite:	- substratul traco-dac (elemente lexicale autohtone) - stratul latin
Cuvinte împrumutate:	din slavă, greacă, maghiară, turcă, latina cultă, franceză, italiană, germană, engleză etc.
Cuvinte formate pe teren românesc, prin mijloace	a) <i>principale</i> (derivare, compunere, conversiune); b) <i>secundare</i> (contaminație, condensare lexicală, omonimizare a unor cuvinte polisemantice, creația onomatopeică, reduplicare, trunchiere) c) <i>mixte</i> (calcul lingvistic)
Cuvinte cu origine multiplă	
Cuvinte cu etimologie necunoscută	
Elemente lexicale neadaptate sistemului lingvistic românesc	

Toate aceste categorii fiind definite, descrise și exemplificate.

Al doilea capitol, *Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române*, reflectă organizarea externă a acestuia, din perspectivă sincronică. Potrivit opiniei mai multor lingviști, între unitățile lexicale ale unei limbi există diferențieri de valoare și de frecvență, adică lexicul unei limbi se diferențiază din punct de vedere funcțional și stilistic.

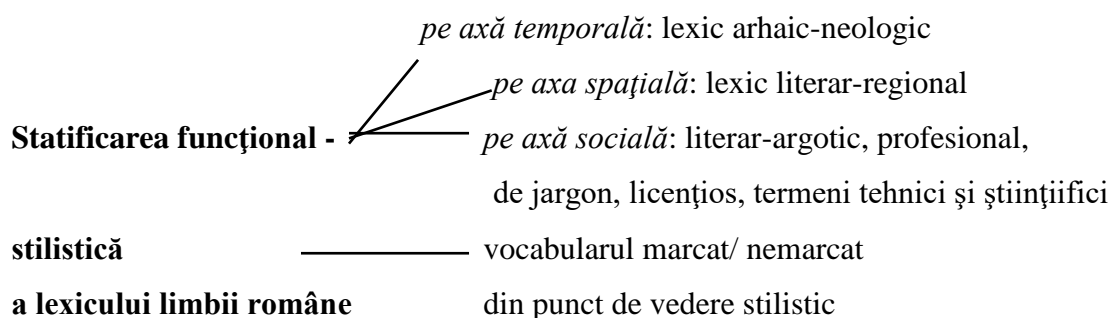

Fig. 2.1. Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române

Această distincție de relevanță în cadrul sistemului lexical are o deosebită importanță pentru lexicografie în procesul de elaborare a listei de cuvinte în funcție de valorile lor stilistico-funcționale și de volumul, de principiile teoretice puse la baza dicționarului și de destinația concretă a acestuia.

În **Capitolul al III-lea**, *Descrierea lexicografică a lexicului românesc în funcție de stratificarea lui stilistică*, se prezintă succint noțiunile ce țin de metalimbajul lexicografic, se insistă asupra aspectului practic al *remarcilor stilistice*, care sunt considerate părți importante ale definiției lexicografice. Ele conțin informația despre gradul de normativitate a unităților lexicale și despre caracteristicile funcțional-apreciative ale acestora. Totodată, se clarifică esența stratificării lexico-stilistice a vocabularului în funcție de valoarea lui expresivă în operele beletristice și în baza acestui fapt se propun soluții concrete în sensul includerii unităților respective în dicționarul explicativ și în sensul dotării cuvintelor sau sensurilor acestora incluse în dicționar cu remarcile stilistice necesare. Cele mai frecvente abateri se constată în cazul aplicării remarcilor *regional, livresc, popular, arhaic* etc.

Toate dicționarele filologice moderne sunt asigurate cu un sistem de mențiuni variate „având destinația să ajute consumatorul de opere lexicografice să înțeleagă sensul cuvântului, dar și să pătrundă în calitățile lui comunicative și de conținut și în cele expresive și stilistice” [1, p. 148]. „În același timp, absența acestor mențiuni referitoare la un cuvânt sau la un sens semnifică că acest cuvânt, acest sens sunt utilizate normal de o persoana cultivată, iar când este vorba de aspectul stilistic al cuvântului sau numai al unui sens absența mențiunii marchează neutralitatea stilistică a cuvântului respectiv, inclusiv a sensului dat” [ibidem].

Inovațiile lexicale sunt asimilate de limbă în mod diferit, pătrunzând cu timpul în fondul activ al vocabularului sau menținându-se în fondul lui pasiv. Dat fiind că în majoritatea cazurilor nu se poate determina cu precizie data pătrunderii unui cuvânt nou în limbă, dicționarele explicative, de regulă, nu evidențiază această categorie de cuvinte. În situația în care unitatea respectivă s-a învechit sau a ieșit din uz devenind cuvânt savant învechit, lexicograful este obligat să eticheteze cuvântul în cauză în modul corespunzător. Uneori remarcă *rare* nu este întru totul justificată, deoarece ea specifică frecvența folosirii lor, lăsând în umbră cealaltă latură definitorie – noutatea stilistică. În situația în care cuvântul nou este folosit numai în stilul cărturăresc, acesta urmează să fie dotat cu remarcă *livr.* „livresc”. Foarte multe anglicisme și americanisme se întâlnesc în stilul publicistic și cel științific, care sunt cele mai deschise împrumutului neologic. Acestea ar trebui „să fie prezentate în dicționar însoțite de mențiunea *anglicism* sau *americanism*, mențiune care, în opinia noastră, ar putea apărea ca o indicație obiectivă a unei surse de împrumut recent sau ca o condamnare” [1, p. 125], de exemplu: **GADGET**, *gadgeturi*, s. n. (Englezism) Obiect mic, ingenios construit, de valoare și utilitate neînsemnate. [Pr.: *găget*]. Din engl. *gadget*.

Cuvintele învechite sunt înregistrate în dicționare cu mențiunea *inv.* (învechit), precum și cu indicații suplimentare, incluse în definiție, sau folosindu-se unele forme temporale speciale, mai ales cea de imperfect, pentru verbul din definiție (de ex: „paharnic - 1) (În Moldova medievală...) Boier de divan care avea în grija sa administrarea podgoriilor domnești, aprovizionarea curții cu vin și strângerea dărilor de pe vii și vin”). În cadrul cuvintelor vechi distingem două clase mari: arhaismele și istorismele, distincția dintre ele necesită a fi reflectată și în dicționarul limbii, făcându-se uz de două mențiuni distincte (*arh.* și *ist.*), care ar specifica particularitățile acestora.

În mod tradițional, **stratificarea spațială** a lexicului este indicată în dicționar cu ajutorul mențiunii „*reg.*” (regional). Remarca respectivă este folosită cu regularitate în DEXI, deși în DEX, DLRC și DLRM alături de mențiunea „*reg.*”, se indică zona concretă de utilizare a termenului în cauză: Mold., Munt., Trans., Banat, Crișana, Maramureș, Oltenia etc.

Unele cuvinte marcate cu mențiunea „*reg.*”, întâlnite în două sau mai multe provincii românești, ar fi cazul să fie însoțite de remarca „*pop.*” [4, p. 43-48]. O astfel de situație constatăm în cazul substantivelor *curechi* „varză”, *colb* „praf” întâlnite în texte ardelenești - „-Bunica zicea că nu-i pasăre ca porcu’ și buruiiană ca **curechiul**” [I. Agârbiceanu, p. 196]; moldovenești - „Lemne la trunchi sunt slănină și făină în pod este de-a volna; brânză în puțină, asemenea; **curechi** în poloboc, slavă Domnului!” [I. Creangă, p. 183]; „Iar după ce se aprindea opaițul, și tata se punea să mănânce, noi scoteam mâțele de prin ocnițe și cotruță și le flocăiam și le șmotream dinaintea lui, de le mergea **colbul**!” [I. Creangă, p. 182]; crișene - „Părintele Trandafir e însă ca și capra în grădina cu **curechi**” [I. Slavici, p. 20]; „Închipuiește-ți că pe o roată mișcată-n loc s-ar lipi un fir de **colb**” [idem, p. 60]; *nea* „zapadă” în texte ardelenești și crișene - „Dar ce caută ei și așteaptă nu se zăresc fluturând rar în văzduhul sur, până în seara zilei a treia de când s-au arătat ciorile: întâii fulgi de **nea**” [I. Agârbiceanu, p. 251]; „Primăvara, când se topește **neaua** pe munți, Răpița se supără, varsă o parte din mânia ei pe cracul de pe Valea-Seacă, și asta încetează de a mai fi „seacă” [I. Slavici, p. 16]; *bostan* „dovleac”, în texte ardelenești și moldovenești - „Bătrânul nu i-a crezut când i-au spus că nu mai este, și de atunci, prăpădiții, îl țin pe bietul Mereuț cu tabac din frunze uscate de napi și de **bostani**” [I. Agârbiceanu, p. 30]; „Într-un colț al odăii, câteva mierțe de fasole,(...) iar alături, niște **bostani** turcești” [I. Creangă, p. 218]; *păpușoi* „porumb” în texte moldovenești și crișene - „Și de la o vreme, nemaiauzind nici o foșnitură de **păpușoi**, nici o scurmătură de găină, am țâșnit odată cu țărna-n cap, și tiva la mama acasă, și am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine că m-or omorî!” [I.

Creangă, p. 165]; „Pe Fața locul este nisipos, grâul crește cât palma și **păpușoiul** cât cotul” [I. Slavici, p. 16].

În dicționar, **cuvintele argotice**, pe lângă remarca *arg.* „argotism”, sunt însoțite și de alte remarci, prezentate în paranteze, de tipul *depreciativ*, *peiorativ*, *ironic* etc. Cu excepția elementelor de jargon și a celor licențioase, dicționarele de tipul teaur urmează să includă toate unitățile atestate. Dicționarele școlare, cele uzuale și speciale (de sinonime, antonime, omonime etc.) urmează să fie mai rezervate în problema includerii unor categorii de cuvinte (argotice, de jargon, indecente etc.).

Cuvintele care se referă la stilul colocvial sunt evidențiate în dicționar prin remarci diferite: *fam.*, *pop.*

Se știe că „fiecare domeniu este legat de o anumită practică socială determinată. Indicatorii lexicografici, ca *mar.* (marină), *bot.* (botanică), *med.*(medicină), *fiz.* (fizică), *mit.* (mitologie), *jur.* (juridică) sau *chim.* (chimie) sunt **indicatori de domeniu**” [8, p. 230].

Când vorbim de **vocabularul marcat stilistic**, avem în vedere opoziția dintre unitățile lexicale neutre din punct de vedere stilistic și cele care fac parte din alte stiluri ale limbii, care, fiind scoase din anturajul lor natural și utilizate în stilul obișnuit, obțin o anumită coloratură stilistică. Astfel, folosind cuvintele populare, arhaice, neologice, regionale, argotice, profesionale, tehnice, științifice, licențioase sau indecente în limba literară, acestea imprimă textului o nuanță de prospețime, de inovație stilistică. În linii mari, coloratura stilistică a vocabularului este determinată, mai ales, de migrarea lexicului dintr-un stil funcțional în altul. Dicționarele nu atestă cu regularitate acest fenomen de limbă, uneori acesta ținând de vorbire, fie aceasta și normată. Din aceste considerente am insistat în mod special pe ideea utilizării straturilor lexical-stilistice în opera unor scriitori clasici (I. Slavici, I. L. Caragiale, L. Rebreanu, V. Alecsandri, C. Negruzzi, I. Creangă etc.), nu atât în scopul definirii lexicografice a cuvântului respectiv, cât în vederea atestării cuvântului în cauză, motiv pentru care acesta necesită a fi inclus în lucrările lexicografice.

Sunt **neutre** din punct de vedere stilistic, în primul rând, cuvintele din lexicul fundamental, precum și formele și construcțiile de uz literar general, fără de care este imposibilă realizarea unor comunicări clare, nuanțate și complexe, acest ansamblu lexical formând așa-numitul lexic neutru (ex.: *adevăr*, *a adormi*, *automobil*, *bărbat*, *a se culca*, *a se deștepta*, *emisiune*, *fabrică*, *femeie*, *frumos*, *iepure*, *a se îmbolnăvi*, *a se însănătoși*, *a lucra*, *lucru*, *mamă*, *marmură*, *minciună*, *motor*, *serviciu*, *soț*, *soție*, *tată*, *televizor*, *tractor*, *a se trezi*, *uzină*, *zeamă* etc.). Elementele neutre stilistic, în general, sunt mai numeroase decât cele marcate stilistic, au și ele un rol important în realizarea specificului stilistic al unui text, reprezentând fondul uniform pe

care se reliefează, prin contrast, culoarea unităților și construcțiilor marcate stilistic. Întrucât ele servesc la marcarea, prin opoziție, a altor elemente, sunt considerate ca posedând marca stilistică zero.

Totodată, în opinia lui V. Bahnaru, “când vine vorba de lexicul neutru, este necesar să se aibă în vedere că în cazul când este vorba de lexicul comun sau de bază, care de obicei este polisemantic, putem vorbi de lipsa de coloratură stilistică doar în raport cu sensurile primare sau nederivate ale cuvintelor, în timp ce sensurile derivate ale acestora pot dispune de o coloratură stilistică mai mult sau mai puțin accentuată. Lexicul neutru nu este evidențiat în niciun fel în dicționar, adică nu este prevăzut cu remarci privitoare la funcționarea lui stilistică, ceea ce subliniază lipsa coloraturii stilistice.” [1, p. 136]. Cu alte cuvinte, lipsa remarcilor stilistice cu care sunt dotate unitățile lexicale sau unele sensuri ale cuvintelor polisemantice este, de regulă, un indice serios al faptului că unitatea respectivă sau sensul dat sunt neutre din punctul de vedere al stratificării stilistice.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În studiul de față, am *determinat* modalitățile interne de organizare a vocabularului limbii române și a principiilor de stratificare funcțional-stilistică a lexicului (temporal, spațial, social și stilistic) pe baza materialului concret de limbă, *ceea ce a contribuit la clarificarea esenței stratificării lexico-stilistice a vocabularului în funcție de valoarea lui expresivă în operele beletristice și în atlasele lingvistice, iar în baza acestui fapt am propus soluții concrete în sensul includerii unităților respective în dicționarul explicativ și în sensul dotării cuvintelor sau sensurilor acestora incluse în dicționar cu remarcile stilistice necesare. Din rezultatele principale menționăm:*

1. Poziția cuvintelor în lexic este determinată de următorii factori de organizare lexicală: cel al frecvenței, cel stilistico-funcțional, cel psihic, cel semantic și cel etimologico-derivativ.
2. Întrucât cuvântul este o unitate bidimensională, constituită din formă (semnificant) și conținut (semnificat), atestăm prezența unui ansamblu de relații între semnificații unităților sistemului lexical (omolexie/ omonimie, paralexie, eterolexie), între semnificații acestui sistem (omosemie/ sinonimie, parasemie, antisemie/ antonimie, eterosemie). În planul expresiei și al conținutului simultan, se manifestă derivarea lexicală și semantică, paronimia și parasemolexia.
3. Din punct de vedere etimologico-derivativ, lexicul limbii române este constituit dintr-un ansamblu de cuvinte care se clasifică în : 1) cuvinte moștenite: **substratul traco-dac** (elemente lexicale autohtone), **stratul latin**; 2) cuvinte împrumutate: elemente lexicale de origine slavă, maghiară, greacă, turcă, germană, italiană, franceză, engleză etc. datorate influențelor diverse, contactelor istorice, geografice, culturale etc. (**adstraturile**); 3) **cuvinte formate pe teren românesc**, prin diferite mijloace (*principale*: derivare, compunere, conversiune; *secundare*: contaminație, condensare lexicală, omonimizare a unor cuvinte polisemantice, creație onomatopeică, reduplicare, trunchiere; *mixte*: calcul lingvistic (îmbină elemente externe cu elemente interne) etc.); 4) **cuvinte cu origine multiplă**; 5) **cuvinte cu etimologie necunoscută**; 6) **elemente lexicale neadaptate sistemului lingvistic românesc**.
4. Între unitățile lexicale ale unei limbi există diferențieri de valoare și de frecvență, adică lexicul unei limbi se diferențiază din punct de vedere funcțional și stilistic: *pe axa temporală* (arhaic –neologic), *pe axa spațială* (literar – regional), *pe axa socială* (literar-argotic, profesional, de jargon etc.) și *din punct de vedere stilistic*

(vocabularul marcat/ nemarcat expresiv). Această distincție de relevanță în cadrul sistemului lexical are o deosebită importanță pentru lexicografie în procesul de elaborare a listei de cuvinte în funcție de valorile lor stilistico-funcționale și de volumul, de principiile teoretice puse la baza dicționarului și de destinația concretă a acestuia [5, 159-166].

5. Când vorbim de vocabularul marcat stilistic, avem în vedere opoziția dintre unitățile lexicale neutre din punct de vedere stilistic și cele care fac parte din alte stiluri ale limbii, care, fiind scoase din contextul sau anturajul lor natural și utilizate în stilul obișnuit, obțin o anumită coloratură stilistică.
6. Metalimbajul lexicografic are o importanță deosebită în procesul de descriere a sensurilor cuvintelor în dicționar, incluzând toate tipurile de remarci lexicografice (ortografice, ortoepice, gramaticale, stilistice, funcționale (prezentate în paranteze), semantice, extralingvistice), indicarea relațiilor hipero-hiponimice, sintagmatice și paradigmatic; importanța citatelor din literatură pentru dicționar, valoarea etimologiilor etc.).
7. Remarcile stilistice conțin informația despre gradul de normativitate a unităților lexicale și despre caracteristicile funcțional-apreciative ale acestora. Ele țin de metalimbajul lexicografic, iar delimitarea strictă între unitățile general literare, livrești sau savante, între registrele limbii (literar, colocvial, regional, dialectal, vulgar, ironic, glumeț etc.), limitarea utilizării cuvântului sau sensului la anumite domenii (muzica, agricultura, medicina etc.) sunt, uneori, folosite incorect, din care cauză am încercat să determinăm limitele acestora pentru a exclude contradicțiile și lipsa de omogenitate în utilizarea lor. În definitiv, atribuirea corectă a remarcilor stilistice determină corelația istorică sau stilistică dintre cuvântul respectiv și celelalte unități lexicale.

Concluziile teoretice și practice pot fi folosite în procesul de prezentare lexicografică a diferitor straturi lexicale în dicționarele explicative ale limbii române.

Bazându-ne pe concluziile formulate mai sus, **recomandăm**:

- În mod tradițional, stratificarea spațială a lexicului este indicată în dicționar cu ajutorul remaricii *reg.* (regional). Ar fi de dorit ca alături de aceasta să se indice zona concretă de utilizare a termenului în cauză [4, p. 43-48].

- Unele cuvinte marcate cu remarca *reg.*, întâlnite în două sau mai multe provincii românești, ar fi cazul să fie însoțite de remarca *pop.*[4, p. 43-48].

- În baza unor probe teoretice și practice, propunem ca termenul neologism să fie utilizat numai pentru cuvintele împrumutate recent din alte limbi sau derivate în interiorul limbii române, iar cuvintele care au intrat în limbă de câteva sute de ani sau de câteva zeci de ani este indicat să fie numite cuvinte savante (livrești), așa cum se procedează în lingvistica din Europa.

- În cadrul cuvintelor vechi distingem două clase mari: arhaisme și istorisme, distincția dintre ele necesită a fi reflectată și în dicționarul limbii, făcându-se uz de două mențiuni distincte (*arh.* și *ist.*), care ar specifica particularitățile acestora.

- Variantele lexicale, fonetice și morfologice nu ar trebui să fie incluse în cadrul aceluiași articol de dicționar, fie imediat după cuvântul-titlu, fie la sfârșitul articolului lexicografic. Credem că este mai rațional să figureze în lista de cuvinte cu remarcile de rigoare, pentru a înlesni cititorilor identificarea rapidă și cu ușurință a cuvântului necesar.

BIBLIOGRAFIE

1. Bahnaru V. Elemente de lexicologie și lexicografie. Chișinău: Știința, 2008. 307 p.
2. Bahnaru V. Elemente de semasiologie română. Chișinău: Știința, 2009. 288 p.
3. Bidu-Vrănceanu A. Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice. București: Universitatea din București, 2008. 324 p.
4. Bușmachi V. Interpretarea lexicografică a vocabularului regional. În: FeedBack, 2012, nr 8-9-10, p. 43-48 .
5. Bușmachi V. Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române. În: Philologia, 2012, nr. 3-4. p. 159-166.
6. Coteanu I., Forăscu N., Bidu-Vrănceanu A. Limba română contemporană: Vocabularul. București: Didactică și Pedagogică, 1985. 256 p.
7. Hristea Th., Avram M. Sinteze de limba română. București: Albatros, 1984. 383 p.
8. Toma A. Lingvistică și matematică: terminologie, limbaj, discurs. București: Universitatea din București, 2006. 518 p.

ADNOTARE

Buşmachiu Victoria. Stratificarea funcțional-stilistică a lexicului limbii române și prezentarea lui lexicografică. Teza de doctor în filologie. Chișinău, 2018.

Structura tezei. Teza cuprinde adnotare în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, cuprins, introducere, text de bază expus pe 127 de pagini, format din introducere și trei capitole, concluzii generale și recomandări, 29 anexe, 4 figuri, 3 tabele, bibliografie din 335 titluri. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: *câmp lexico-semantic, familie lexicală, neologism, arhaism, regionalism, profesionalism, jargonism, termen, argou, remarcă stilistică, prezentare lexicografică.*

Domenii de studiu: semantică, etimologie, formarea cuvintelor, stilistică funcțională, lexicologie și lexicografie.

Scopul și obiectivele rezidă în identificarea probelor lingvistice care ar putea sta la baza organizării interne și a stratificării funcțional-stilistice a vocabularului limbii române și descrierii lexicografice și lexico-semantice a unităților de limbă în conformitate cu situația reală a acestora în sistemul limbii. Pentru realizarea acestui scop, ne-am formulat următoarele obiective: examinarea noțiunilor de ansamblu, subansamblu, câmp lexico-semantic în vederea înțelegerii vocabularului ca mulțime; determinarea factorilor de organizare lexicală; sistematizarea semantică a lexicului limbii române; organizarea etimologico-derivativă a vocabularului; determinarea principiilor de stratificare funcțional-stilistică a sistemului lexical al limbii pe coordonatele: teritorială, temporală, socială și stilistică, descrierea lexicografică a vocabularului și prezentarea lui în funcție de stratificarea stilistică.

Noutatea și originalitatea științifică. Inovația lucrării constă în formularea anumitor concluzii referitoare la sistematizarea semantică, derivativ-etimologică și stratificarea funcțional-stilistică a lexicului, ceea ce a condus la reevaluarea, precizarea și concretizarea utilizării unor remarci lexicografice privitor la unele clase întregi de cuvinte.

Problema științifică importantă rezolvată în domeniul de cercetare constă în *determinarea* modalităților interne de organizare a vocabularului limbii române și a principiilor de stratificare funcțional-stilistică a lexicului (temporal, spațial, social și stilistic) pe baza materialului concret de limbă, *ceea ce a contribuit la clarificarea* esenței stratificării lexico-stilistice a vocabularului în funcție de valoarea lui expresivă în operele beletristice și în baza acestui fapt se propun soluții concrete *în sensul includerii* unităților respective în dicționarul explicativ și *în sensul dotării* cuvintelor sau sensurilor acestora incluse în dicționar cu remarcile stilistice necesare.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Cercetarea de față constituie un suport teoretico-practic pentru studii ulterioare. Rezultatele investigației prezintă interes pentru practica lexicografică, în procesul de elaborare a dicționarelor și de tratare lexicografică a diferitor straturi lexicale (neologisme, arhaisme, regionalisme, argotisme etc.) și vor contribui la completarea unor goluri în ceea ce privește semantica, etimologia, formarea cuvintelor, lexicologia și lexicografia.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele investigației pot fi implementate cu succes în activitatea didactică din învățământul superior, în cadrul cursurilor teoretice și practice de lexicologie, lexicografie, semantică, formarea cuvintelor și etimologie, în procesul de elaborare a tezelor de licență de către studenți, iar concluziile teoretice și practice pot fi folosite în procesul de prezentare lexicografică a diferitor straturi lexicale în dicționarele explicative ale limbii române.

ANNOTTATION

Buşmachiu Victoria. Functional and stylistic stratification of Romanian language lexis and its lexicographic presentation. A Doctor in Philology dissertation. Chişinău, 2018.

Thesis structure. The thesis is comprised of annotation in Romanian, English and Russian, a list of abbreviations, a list of contents, the text itself, 127 pages long, introduction, three chapters, general conclusions and suggestions, 29 appendices, 4 figures, 3 tables and a 335-title bibliography. The result of the research has been disseminated in 8 scholarly publications.

Key-words: *lexical and semantic field, lexical family, neologism, archaism, idiom, professionalism, jargon, term, slang, stylistic mention, lexicographic presentation.*

Areas of research: semantics, etymology, the words 'formation, lexicology and lexicography, functional stylistics.

Goal and objectives: to identify linguistic evidence which could establish the basis of internal organization and functional and stylistic stratification of Romanian language lexis, the lexicographic, lexical and semantic interpretation of the language units in accordance with their real situation in language system. In order to reach this goal, the following objectives were established: the examination of the concepts (system, subsystem, lexical and semantic field) in order to understand the vocabulary as a lot of lexical units; the determination of the lexical organizational factors; the semantic systematization of Romanian vocabulary; the formative and etymological organization of lexis, the functional and stylistic stratification of Romanian language lexis on coordinates (temporal, territorial, social and stylistic), the lexicographic description of vocabulary and its presentation according to the stylistic stratification.

Scholarly novelty and originality. The study's innovation achieves an attempt of deepening for a multilateral analysis, in the intention to achieve a greater degree of precision and rigour in interpreting these lexical units. The rich sample of analyzed language facts has allowed their specifics' emphasis in language, their real function in the process of updating the language, in lights of these findings were formulated certain suggestions of lexicographic reinterpretation for these units.

Scientific solved problem consists in determining the ways of internal organization and the principles of functional and stylistic stratification of Romanian language lexis, which has contributed to the clarification of the essence of lexical and stylistic stratification of vocabulary depending on its expressive value in various literary works, thus we propose concrete solutions in order to include these lexical units or their meanings in the explanatory dictionary with the necessary stylistic remarks.

Theoretical significance and applicative value of the dissertation. The present piece of research may serve as a theoretical-practical basis for further study. Its results presents interest for lexicographic practice in the process of compiling dictionaries and lexicographic treatment of various lexical units (neologism, archaism, idiom, slangs) and will contribute to filling the gaps concerning semantics, etymology, the words' formation, lexicology and lexicography.

Implementation of research results. The results of the study may be successfully used in higher education by teachers and students, during theoretical and practical courses of lexicology, lexicography, semantics, words' formation and etymology. The practical and theoretical conclusions of the thesis will be used for the lexicographic presentation of different lexicons in Romanian language dictionaries.

АННОТАЦИЯ

Бушмакнун Викторня. *Функционально-стилистическая стратификация лексики румынского языка и его лексикографическое представление. Диссертация кандидата филологических наук. Кишинёв, 2018.*

Структура диссертации. Диссертация содержит аннотации на румынском, английском и русском языках, список сокращений, оглавление, введение, основной текст, отображаемый на 127-х страницах, состоящий из введения и трех глав, общих выводов и рекомендаций, 4 схем и 3 таблиц, библиографии из 335 наименований. Результаты исследования опубликованы в 8 научных работах.

Ключевые слова: *лексико-семантическое поле, лексическое семейство, неологизмы, архаизмы, регионализмы, профессионализмы, жаргонизмы, термины и др., стилистическая помета, лексикографическое представление.*

Области исследования: семантика, этимология, словообразование, функциональная стилистика, лексикология и лексикография.

Цель и задачи заключается в выявлении языковых доказательств, которые могли бы стать основой для внутренней организации функционально-стилистической стратификации лексики и лексикографической и лексико-семантической интерпретации языковых единиц в соответствии с их реальной ситуацией в языке. Для достижения этой цели, мы сформулировали следующие задачи: изучение понятий группы, подгруппы и лексико-семантического поля для понимания словаря в его совокупности; определение факторов образования лексических групп; изучение основных понятий семантики; семантическая систематизация лексики румынского языка; этимологическая и словообразовательная организация словаря; функционально-стилистическая стратификация словарного состава языка по системе координат: территориальных, временных, социальных и стилистических, лексикографическая интерпретация лексики и её презентация в соответствии со стилистической стратификацией.

Новизна и научная оригинальность. Новизна работы состоит в попытке углубления многомерного анализа, с целью достижения большей степени точности в интерпретации этих лексических единиц. Большое количество анализируемых языковых проявлений позволило выделить их специфику в языке, их фактическую эксплуатацию в процессе обновления языка, и на основе этих данных были сделаны некоторые предложения по лексикографической интерпретации этих единиц.

Важная научная проблема состоит в определении внутреннего порядка организации лексики румынского языка и принципов её функционально-стилистического расслоения, что значительно способствовало прояснению сути лексико-стилистического расслоения языкового фонда в зависимости от его экспрессивной ценности в литературных произведениях. Исходя из данного факта, также предлагаются и конкретные решения для включения соответствующих единиц в толковый словарь, равно как и для дополнения слов или их включённых в словарь значений необходимыми стилистическими пометами.

Теоретическая значимость и практическая ценность работы. Это исследование представляет собой теоретическую и практическую поддержку для дальнейшего изучения. Результаты исследования представляют интерес для лексикографической практики в создании словарей и лексикографических трактатов различных лексических слоев (неологизмы, архаизмы, регионализмы, арготизмы и т.д.) и помогут заполнить пробелы в семантике, этимологии, словообразовании, лексикологии и лексикографии.

Применение научных результатов. Результаты исследования могут быть успешно применены в образовании в высших учебных заведениях, в рамках теоретических и практических курсов по лексикологии, лексикографии, семантики, словообразования и этимологии, студентами, в процессе написания дипломных работ, а также теоретические и практические выводы могут быть использованы в лексикографической презентации различных лексических слоев в толковых словарях румынского языка.

BUȘMACHIU VICTORIA

**STRATIFICAREA FUNCȚIONAL-STILISTICĂ A LEXICULUI
LIMBII ROMÂNE ȘI PREZENTAREA LUI LEXICOGRAFICĂ**

**621.04. Lexicologie și lexicografie; terminologie și limbaje specializate;
traductologie (limba română)**

Autoreferatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 31.05.2018

Formatul hîrtiei : 210 - 148,5

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 1,5

Tirajul 45 ex.

Comanda nr.

Editura "Dimlen Service SRL"
Str. Armenească 42, Chișinău, MD-2005